

ASPECTE ALE VIEȚII MEDIEVALE VASLUIENE ÎNTRE VEACURILE AL XV-LEA - AL XVII-LEA

Gheorghe Clapa

Agricultura și creșterea vitelor au constituit principalele forme de activitate economică în tot cursul evului mediu. Dintre cereale se cultivau meiul, grâul, ovăzul. Meiul era și în Țările Române, ca de altfel în întreaga zonă de sud a Europei, principala hrană a omului medieval. Pe lângă cereale, viile, livezile, grădinile, albinăritul întregau cu produsele lor o alimentație tradițională, substanțială, deși nu prea variată, axată în principal pe carnea furnizată de numeroasele vite ale țării.

Meșteșugurile au cunoscut o rapidă dezvoltare. În condițiile economiei naturale, industriile casnice, atât cele de pe domeniile boierești, cât și cele din gospodăriile țărănești, au continuat încă multă vreme să reprezinte singură cale de obținere a produselor de îmbrăcăminte, a celor alimentare, a celor legate de construcțiile mai mărunte. Specializarea era relativ lentă, ca și deplina rupere a meșteșugarului de agricultură, mulți meseriași, mai ales la sate, ocupându-se de cultivarea pământului. Izvoarele vremii menționează prelucrarea metalelor, a lemnului, a pietrei și a pieilor, dar și țesutul, olăria, morăritul, meșteșugurile alimentare ca fiind principalele activități meșteșugărești ale românilor. Unele, ca de exemplu cele legate de îmbrăcăminte, vor cunoaște o perioadă de declin în veacul al XVII-lea. Postăvăria a cunoscut o mare înflorire. O hotărnicie de moșie din anul 1502 a unui sat pe Bârlad pomenește de un loc „la cânepiște”.¹⁶⁷

În sate apar denumirile de „țarina veche” și „țarina nouă”, adică ogoarele care se lucrau mai mult și cele care s-au deschis muncii agricole mai recent. Țarina veche nu fusese părăsită, ci rămăsese din lipsă de alt pământ în folosință. Cea mai veche știre în acest sens este din 1443, în Moldova, când se vinde hotarul Lieștilor „țarina veche...”, afară de țarina nouă pe care au îngădit-o împreună Lieștii.¹⁶⁸

Menținerea fânețelor apare în documente începând din secolul al XVII-lea. La 1632 precizările referitoare la părțile componente ale delniței îmbracă următoarea formulare: „din câmp și din pădure și din fânaț livezi și din vatra satului”.¹⁶⁹

La 1709, în satul Solești din ținutul Vaslui sunt menționate „delnițe de fân”¹⁷⁰, ceea ce arată că principiul proprietății private s-a extins și asupra terenului de fânețe. Acest sat „umbla” pe trei moșii, precizându-se că cele 411 pământuri ale satului s-au

¹⁶⁷ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare, II*, p. 251 – 253.

¹⁶⁸ M. Costăchescu, *Documente moldovenești înaintea de Ștefan cel Mare, II*, p. 132.

¹⁶⁹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade, II*, p. 127

¹⁷⁰ N. Iorga, *Anciens documents de droit roumain, I*, p.55; vezi și Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, II, partea I-a, p. 21 (doc. din anul 1634).

împărțit după cei trei bătrâni: „unul Nădăbaico, al doilea Buciumaș, al treilea Popa Gonța, precum s-au adevărit din ispisoacele de la Irimia Vodă.”¹⁷¹

Cnejii erau căpeteniile, reprezentanții obștilor în perioada anterioară cotozirii lor de către feudali. Unii dintre ei s-au menținut și pe mai departe în acest rol, după ce satul respectiv a fost aservit. Deseori într-un sat existau câte doi cnejii. Așa, de pildă, la 1414, boierul Toader Pitic stăpânește un sat așezat pe Bârlad „unde sunt cnejii Tomas și Ivan.”¹⁷² La 1428 boierul Sinat avea un sat la Tutova „unde este cneaz Ciorsac.”¹⁷³

Sărăcimea orășenească se constată încă din veacul al XV-lea. În privilegiul orașului Bârlad, Ștefan cel Mare spune: „toți târgoveții (meșceane) noștri din târgul Bârlad și iarăși toți oamenii săraci din toate satele care ascultă de acest târg.”¹⁷⁴ Oamenii săraci sunt deosebiți de târgoveți, ei sunt locuitori ai satelor de pe ocolul târgului, care au drepturi egale cu ale orășenilor.

Beneficiarii, fie boieri, fie slugi sau mănăstiri, capătă drepturi cneziale sau judecătorești asupra satelor. În unele documente se dăruiesc sate unde au fost cnejii sau unde sunt cnejii: de pildă, la 1414, Toader Pitic capătă un sat unde au fost cnejii Ilie și Țigăneștii și altul „unde sunt Tomas și Ivan cnejii.”¹⁷⁵

La 1428 Sinat capătă un sat „unde este cneaz Ciorsac”¹⁷⁶, iar în același an Lazăr și alții capătă un sat „unde au fost cneaz Stan”.¹⁷⁷ Indicând numele cnejilor, care sunt și care au fost, domnul, arată că prin dăruirea satului se dă în realitate judecia sau cnezatul satului. Când se menționează în hrisoave că se dau sate, în realitate se dau judeciile sau cnezatele satelor, ceea ce înseamnă stăpânirea feudală. La 1431 un popă Iuga capătă un titlu de danie: „două sate, anume Micle de la Bahnă și Balan din Strâmba să-i fie drept uric.”¹² La 1436, confirmându-i-se aceleași sate, întrebuițează o altă expresie: „Unde este Miclea de la Bahnă și mai sus în gura Strâmbei, unde este Balan și unde este Barbă Stan și Stanciul la obârșia Strâmbii, amândouă judeciile.”¹³ La 1439, la confirmarea aceluiași sate, mai apare o a treia versiune: „și la Strâmba, unde a fost Barbă Stan amândouă părțile.”¹⁴ Desigur, popa Iuga a căpătat de la început aceleași drepturi; la început obiectul lor e definit prin sat, la 1436 prin judecie, la 1439 prin parte. Pentru domnii și diacii de atunci a da cuiva un sat era echivalent cu a-i da judecia satului sau oficiul cnezial. La 1434, același popă Iuga primește: „Temeșestii, amândouă părțile judecii”¹⁵ iar la 1436 i se confirmă: „două sate anume unde a fost Drăguș Teameș la gura Studineței”.¹⁶ Uneori, în privilegiu se scria clar și de la început că se dau judecii; de exemplu, la 1436 lui Petru Ungureanu „Bălăceștii amândouă

¹⁷¹ N. Iorga, *op. cit.*, I, p.55.

¹⁷² M. Costăchescu, *Documente moldovenești*, I, p. 104.

¹⁷³ *Ibidem*, p.215.

¹⁷⁴ I. Bogdan, *op. cit.*, II, p. 63.

¹⁷⁵ M. Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 103.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p.215.

¹⁷⁷ *Ibidem*, p.233.

¹² *Ibidem*, p.315.

¹³ *Ibidem*, p.498.

¹⁴ *Ibidem*, vol. II, p. 41.

¹⁵ *Ibidem*, vol. I, p. 386.

¹⁶ *Ibidem*, p. 498; vol. II, p. 632.

judeciile”¹⁷ La 1439, aceluiași popă Iuga i se dau „Jigărenii, amândouă judeciile.”¹⁸ La 1434, lui Jurii Atoc i se dă un sat la obârșia Săratei „să le fie judecia uric.”¹⁹ Beneficiarii donațiilor domnești capătă aceleași drepturi cneziale asupra satelor.

Boierii moldoveni, atunci când aveau dregătorii, își întrebuițau slugile ca prepuși ai lor. În actele de imunități acordate mănăstirilor se vede că boierii cu dregătoria de vornici sau pârcălabi de munți, pe alocurea judecătoria, au globnicii și ureadnicii lor, adică prepușii lor pentru constatarea infracțiunilor și încasarea amenzilor.²⁰ Peste două sute de ani, observăm cum un mare vornic dădea poruncă supușilor săi, dregători de Bârlad, în care relevă abuzurile „feciorilor lor”, adică a unor persoane care n-au nici un titlu în ierarhia dregătorilor, deci n-au nici o dregătorie și, cu toate acestea instrumentează (constată) infracțiuni și iau gloabe.²¹ La 1649, Vasile Lupu și la 1667, Alexandru Iliș, adresându-se slugilor boierești care umblă cu slugile domnești să ia gloabe și dușegubine, le poruncesc să lase în pace satele Episcopiei Hușului.²² Se poate constata că globnicii judecătorilor din documentele din secolul XV sunt feciorii și slugile boierești din secolul al XVII –lea; și că în Moldova luând o dregătorie, boierul își îndeplinește îndatoririle cu ajutorul slugilor sale. Și în Moldova boierii dau moșii pentru slujbă dreaptă și credincioasă slugilor lor. La 1501, Dumșa postelnicul, nepotul lui Ștefan cel Mare, lasă slugii sale Pasină satul Petricanii pe Bașcu²³, iar la 1629 Nicoară hatman miluia cu ocine pe nepoții lui pentru că l-au slujit de la naștere până la moartea lui.²⁴

La 1495, Ștefan cel Mare întărește unui grup de rude, „lui Pătiul și fratelui său Petru și surorii sale Drăgălinei, și verilor lor, Toader și Necoară, și unchiului lor, Negrilă Medeleanu”, satul Dodești.²⁵ Dreptul de preemțiune se putea exercita nu numai la vânzare, dar și în alte cazuri variate. De pildă, neplata dărilor, neplata vreunei deșugubine, datoria la visteria domnească ori în cazul unui zălog. Toate acestea sunt bine oglindite în izvoarele moldovenești. La 1606, Drăgan Ciolpan - fost pârcălab - era dator cu „o rămășiță care a rămas de la o slujbă ce a umblat el după bani de sulgiu din ținutuș Tutovei, a rămas cu 70 galbeni ungurești.”²⁶ Neavând cu ce plăti suma datorată, fiii lui Drăgan Ciolpan renunță la ocina din satul Bodești, care urma să acopere datoria. Atunci Pătrașco Bașotă, nepotul lui Ciolpan, plătește datoria lui și capătă dreptul de stăpânire asupra ocinei.

Ivan Stângaciul capătă confirmarea pentru satul de pe Racova, în anul 1439, „unde-i iaste casa lui... care singur el din pustiu și din pădure s-au făcut lui și seliștea pe deamândoașo părțile hotarului.” Se mai adaugă o prețioasă precizare referitoare la

¹⁷ *Ibidem*, p. 467.

¹⁸ *Ibidem*, vol. II, p. 41.

¹⁹ *Ibidem*, vol. I, p. 398.

²⁰ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare, I*, p. 96, 30-232.

²¹ Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Hușului*, p. 67.

²² *Ibidem*, p. 119 și 130.

²³ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare, II*, p. 181.

²⁴ I. Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. III, p. 99 și 101.

²⁵ M. Costăchescu, *Documente moldovenești*, I, p. 40.

²⁶ *Documente privind istoria României (DIR)*, A, XVII, p. 37.

conținutul termenului seliște: „au muncit de au curățit din pădure și au făcut seliște, adică satul, și cu marile de sântu acolo.”²⁷

În hotarele unui domeniu existau, uneori, și câte două „case”, atunci când era vorba de doi sau mai mulți frați. Așa este cazul boierului Toader Pitic, care la 1414 avea cu fratele său două „case”: „una în satul de la Cobâle și alta în satul de la Bârlad.”²⁸ Dreptul la imunitatea judiciară este menținut de către Episcopia din Huși și de către mănăstirea Sf. Mormânt, poate și de către alte mănăstiri, în mod excepțional.

Lăsând la o parte adunările electivă ale domnilor, constăm o altă Adunare a țării în Moldova, cea de la 1456, când turcii cer pentru întâia oară plata tributului de la moldoveni. Pentru a se lua o hotărâre așa de gravă, s-a adunat la Vaslui Adunarea țării. În actul dat de adunare - prin care se admite plata tributului și este trimis la sultan logofătul Mihul, pe răspunderea întregii țări - se citează numele a 60 de boieri. Actele domnești de atunci aveau ca martori vreo 20 de boieri în genere, la care se adăugau „și alți toți.”²⁹ A fost o adunare convocată pentru o chestiune gravă, de care depindea viitorul țării și de care trebuiau să răspundă cât mai mulți. Domnul putea convoca asemenea adunări, în caz de plecare din țară. În 1550, Ilie Rareș „a adunat și a chemat pe toți dregătorii și pe toți câpi erau mai de frunte și tot sfatul în grădina de la Huși și le-a spus multe cuvinte mincinoase, când cu înșelăciuni și laude.”³⁰ Se știe că acest domn a plecat la Constantinopol și acolo s-a turcit.

De asemenea, Alexandru Iliș poruncește, la 1632, comișeilor de la Huși, „care vor face fânul domniei mele acolo la târg”, să lase în pace satele Episcopiei Hușilor.³¹ De aici ar reieși că este vorba de cositul fânului pe ocina domnească, adică pe teritoriul moșiei domnești, fiind știut faptul că târgurile cu ocalele lor fac parte din acest domeniu.³² Dimitrie Cantemir scrie că o parte a domeniului domnesc care era Braniștea - de la Bohotin - era sub oblăduirea directă a marelui comis, în atribuțiile căruia era și aceea de a strânge grâul de acolo pentru trebuințele curții domnești.³³

Camăna era o dare în natură, percepută pentru ceară de albine, pusă în forma rotundă de piatră, de o anumită mărime și având o anumită greutate. Camăna se percepea de la târguri. Spre exemplu, se cunosc documente referitoare la cămăna pentru Huși.³⁴

În catastife speciale se scriau datoriile către fisc, îndeosebi spre sfârșitul secolului al XVI-lea.³⁵ Numai că dintr-un act din 10 iunie 1594 reiese că ele existau cu

²⁷ M. Costăchescu, *op. cit.*, vol. II, p. 50.

²⁸ M. Costăchescu, *op. cit.*, I, p. 104.

²⁹ P. P. Panaitescu, *Pe marginea folosirii izvoarelor cu privire la supunerea Moldovei la tributul turcesc*, în „Studii”, V, (1952), nr. 3, p. 187 – 198.

³⁰ *Cronica lui Eftimie*, la I. Bogdan, *Cronici moldovenești înainte de Ureche*, București, 1891, p. 166.

³¹ Melchisedec Ștefănescu, *op. cit.*, p. 71.

³² D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 108.

³³ *Ibidem*, p. 80.

³⁴ Vezi I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, p. 333; II, p. 275; Melchisedec Ștefănescu, *Cronica Romanului*, II, p. 19, 49.

³⁵ *Documente privind istoria României (DIR)*, B., XVI, vol. VI, p. 118 și 264.

mult înaintea datei când sunt menționate în documente.³⁶ Originalul unui astfel de catastif a rămas până în zilele noastre. El datează de la Petru Șchiopul și se referă la Moldova.³⁷ În el se înscriu cislele, adică numărul de contribuabili care sunt supuși la bir. Din analiza acestor documente putem constata următoarele: în catastiful de cisle al lui Petru Șchiopul se indică numărul de contribuabili după categoria socială și fiscală; țăranii sunt arătați pe ținuturi „... Fălciul 1077 oameni cu săraci...”.³⁸ În unele ținuturi, săracii erau înglobați împreună cu ceilalți, fără a se arăta numărul lor; de exemplu: „... Fălciu ... 1077 oameni cu săraci...”.

Din relatările cronicarilor se întrevește că trupele de nemeși și curteni aveau o organizare teritorială proprie. În sec. XVI le găsim împărțite pe ținuturi, în cete comandate de mari vătafi sau stegari. În Moldova, vornicul din Țara de Jos comandă cetele din Țara de Jos. Acest lucru se confirmă și de către Miron Costin, cel care în Poemul său ne spune despre vornicul Țării de Jos: „De el țin strajele vadurilor și ale granițelor în Țara de Jos.”³⁹ În cronici vedem că, în general, trupele trimise sunt comandate de marii vornici. Astfel, după cronică lui Macarie, Grozav marele vornic conduce expediția lui Petru Rareș împotriva Brașovului, în timp ce Moțoc mare vornic luptă împotriva lui Joldea, iar Nădăbaicu mare vornic atacă pe munteni la 1553.⁴⁰

De reținut că unele sate erau donate cu mențiuni speciale; astfel, la 1432 Dragoș Urlat capătă stăpânirea cu condiția „să ție de steagul de la Tutova”, ga gepvcum k6 cmezy mumebckony⁴¹, indicându-se astfel în mod expres unitatea din care urmează să facă parte beneficiarul bunului, în speță unitatea de cavalerie din târgul Tutova. Această legătură teritorială și administrativă între bun și unitatea militară se observă și în Cronica moldo-polonă: „numărul tuturor ținuturilor e 24; sunt tot atâția pârcălabi și vătafi, adică starosti și stegari. Din toate aceste ținuturi se adună ostași și străjeri 8000, dar când sunt numai nemeșii 3000, iar acum e deșert.”⁴² Ideea că unitățile militare și comandamentele depind de împărțirea teritorială în ținuturi este bine și precis exprimată și se coroborează perfect cu pasajele din cronici pe care le-am citat mai sus. Aceasta justifică și pasajul din cronică lui Ureche, în care scrie: „au trimis Ștefan Vodă pe Petre Cărbăș vornicul și cu toți giosenii să treacă Prutul... (și) luni dimineața... i-au lovit (pe tătari) fără veste.”⁴³ Se vede că în speță *giosenii* reprezintă unitatea de luptă comandată de marele vornic al Țării de Jos și alcătuită din toți nemeșii. Acest pasaj este redat astfel în Cronica moldo-polonă: „au trimis pe Cărbăș vornicul Țării de Jos ca să treacă Prutul cu toată Țara de Jos și să-i bată pe tătari.”⁴⁴ Unitatea imediat umătoare unității mai mari - care era Țara de Jos - era *steagul de județ*. Steagul de județ - ca unitate militară - este atestat în mai multe

³⁶ *Ibidem*, p.128.

³⁷ Eu. Hurmuzachi, XI, p. 219.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Miron Costin, *Poema Polonă*, ediția P. P. Panaitescu; “Analele Academiei Române., Memoriile Secț. Ist.”, 1029, p. 75.

⁴⁰ I. Bogdan, *op. cit.*, *Cronica lui Macarie*, p. 204, 219 și 220.

⁴¹ P. P. Panaitescu. *Mircea cel Bătrân*, p. 129.

⁴² I. Bogdan, *Cronici inedite atingătoare de istoria Românilor*, p. 134.

⁴³ Gr. Ureche, *Letoipisețul Țării Moldovei*, ediția P. P. Panaitescu, p. 134.

⁴⁴ I. Bogdan, *op. cit.*, p. 128.

documente. Astfel, citim în Miron Costin: „Venia atuncea din ținuturi din gios niște steaguri de călărași la căutare”⁴⁵, iar în opera lui Ion Neculce apare: „era și lipscani optzeci de oameni la două steaguri.”⁴⁶ După datele Cronicii moldo-polone, în Moldova erau 24 de ținuturi și toți atâția vătafi stegari, prin urmare comandantii de steaguri. Deci erau 24 de steaguri, din care o parte formează contingentul Țării de Jos. La Vaslui (1475), „mulți prinși de pedestrime au fost, ce și pre aceia toți i-a tăiat.”⁴⁷

În țara noastră sunt și acum o serie de orașe care poartă numele de târg al unei văi de râu: Târgul Trotușului, Târgul Bahluiului (Hârlău), Târgul Bârladului, Târgul Moldovei (Baia), Târgul Siretului, Târgul Sucevei, Târgul Vasluiului etc. În Moldova, în afară de târgurile străvechi dinainte de întemeiere, pomenite mai sus, în secolul al XV-lea apar o serie de orașe care formează capitala câte unui ținut (sau slavonește derjava):... Huși, Vaslui, Tecuci. În orice caz, existența ocoalelor rurale din jurul orașelor înseamnă că și orașenii se ocupau cu agricultura. Țarinile din jurul orașului erau cultivate de orașeni, precum și de sătenii din satele ocolului sau de către târgoveți care arau și semănau ca adevărați agricultori. Despărțirea agriculturii de meșteșuguri și negoț nu era deplină în aceste orașe cu moșii. Hotarul Bârladului, așa cum apare el în vremea lui Ștefan cel Mare, cuprindea un diametru de 18 km., de asemenea al Vasluiului cam tot atâta, având numeroase sate.⁴⁸ Hotarul Hușilor cuprindea un număr de sate care intrau între marginile ținutului Fălciu și altele în cele ale ținutului Lăpușna, „ascultătoare de ocolul ... Hușilor,”⁴⁹ ocol care se întindea în două ținuturi.

Când Ștefan cel Mare a așezat hotarele Vasluiului, el a spus: „am lipit toate aceste de mai sus numitele sate și siliști către târgul nostru Vasluiul și să fie domniei mele uric cu tot venitul și fiilor domniei mele și nepoților și strănepoților, preastrănepoților și la tot neamul domniei mele, nestrămutat.”⁵⁰ Orașul cu moșia lui era socotit o moșie a domnului, cu formele obișnuite pentru confirmarea moșiilor particulare. Alexandru Iliăș vinde lui Scharlet din Zorleni seliștea domnească Bălăceni, ascultătoare de ocolul Bârlad, pentru o sumă de bani ce s-a dat în trebuința țării, „având mare greutate de la Poartă și de la vizir și de la domnia sa, hanul.”⁵¹

Boierii de la Bârlad erau stăpânii orașului. Domnul nu avea acolo o curte cu oștenii și dregătorii lui, ci a concedat-o unui feudal, pe viață sau pe un timp limitat, ca acesta să asigure apărarea cu mijloacele proprii și să strângă veniturile domnești. Începând din secolul XV, vornicii de oraș din Moldova sunt treptat înlocuiți cu ureadnicii. Ureadnicul este, spre deosebire de vornic, un dregător civil; ruinarea și dispariția curților întărite din orașe au făcut ca vornicul să dispară, chiar să fie înlocuit cu un dregător fiscal. Apariția ureadnicului înseamnă o mai mare apăsare a domniei asupra orașelor. Primul ureadnic⁵² cunoscut este cel de la Vaslui, din 1521. Domnul

⁴⁵ Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. cit., p. 148.

⁴⁶ I. Neculce, *Cronica*, ed. Cit., p. 87.

⁴⁷ Gr. Neculce, *Letopisețul...*, p. 92.

⁴⁸ V. Costăchel, P. P. Panaiteșcu, A. Cazacu, *Viata feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, Editura Științifică, București, 1957, p. 415.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare, I*, p. 481.

⁵¹ *Colecția Sc. Calimachi*, 1632-1633.

⁵² M. Costăchescu, *Documente de la Ștefăniță Vodă*, p. 287.

avea un comandant militar, un sediu fiscal în orașe și, în același timp, ca în tot evul mediu european, un scaun de judecată la orașe. În Moldova, Sfatul comunal se compunea din 12 membri, plus un șoltuz (un fel de primar). Membrii sfatului se numeau „pârgari” (de la germanul *bürgeri* - orășeni). În Moldova, primarul se numea *șoltuz* (tot din nemțescul *Schultheiss*) sau, câteodată, *voit* (de la germanul *vogt*). Numărul pârgarilor era întotdeauna de 12, număr egal cu acela al membrilor consiliilor din Germania, Flandra, Ungaria și Transilvania. În Moldova, șoltuzul și pârgarii se alegeau de către orășeni numai pe un an. Aceasta rezultă din actele succesive emise de municipalitatea din Bârlad, în care în fiecare an avem alte nume de șoltuz.⁵³

Ștefan cel Mare a dat privilegiile orașelor Vaslui și Bârlad, stabilind hotarele moșiilor (ocoalelor) acestor două târguri și, în același timp, a scutit de vamă către domnie toate cumpărăturile și vânzările târgoveților în târg: „am miluit pe șoltuzii și pârgarii și pre toți oamenii săraci din târgul Vasluiului și le-am întărit obiceiul cel vechi:”⁵⁴ Hotărnicia Bârladului se făcuse la cererea șoltuzului, pârgarilor și târgoveților de acolo, care se prezentaseră cu jalba în fața domnului, cerând să li se fixeze hotărnicia ocolului târgului. Orășenii din Vaslui și Bârlad erau scutiți de vamă de vânzări și cumpărări în târg, cu excepția peștelui. Domnii măresc pe cheltuiala lor ocoalele târgurilor, cumpărând sate și moșii și alipindu-le orașelor, cum a făcut Ștefan cel Mare la Vaslui și la Bârlad.

Moldova a rămas cu un singur ierarh; abia în vremea împărțirii țării între cei doi fii ai lui Alexandru cel Bun, Iliș și Ștefan (1435-1442), se înființează o nouă mitropolie a Țării de Jos, la Roman (Târgul de Jos sau Cetatea Nouă); în vremea lui Ștefan cel Mare, pe la 1471, se înființează episcopia de Rădăuți, iar pe la 1597-1598 se înființează o a treia episcopie la Huși.⁵⁵ Înființarea episcopiilor noi înseamnă creșterea autorității bisericii domnești și întărirea ei în țară. Firește că toate aceste episcopii erau înzestrate de domn cu diferite privilegii și danii de moșii. De ele depindeau popii de prin sate și târguri, chiar de pe moșiile marilor boieri, în care pătrundea astfel puterea episcopală, la rândul ei legată de puterea domnească. Alături de clerul mirean și de ierarhia episcopală, pentru întărirea bisericii au jucat un mare rol și mănăstirile. Mănăstirile au devenit, în scurt timp, centre economice importante de exploatare a marilor domenii din țară, căci numeroase sate, moșii, bălți, păduri, robi și vite erau în posesia mănăstirilor.

Ștefan cel Mare a fost un mare ctitor de biserici și de mănăstiri. În târguri, la Iași, la Piatra, la Vaslui, la Hârlău etc. a înființat biserici domnești deservite de clerul domnesc, dependente direct de domnie. O serie de mănăstiri sunt clădite de Ștefan cel Mare, cu meșteri aduși din țări străine, cu podoabe de brocaturi venețicne și aurării săsești.

⁵³ N. Iorga, *Studii și documente*, VI, p. 12, 531, VII, p. 375-376.

⁵⁴ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 476-485.

⁵⁵ N. Iorga, *Istoria bisericii române*, I, ediția a II-a, p. 79, 95, 237.

APECTS OF THE MEDIEVAL LIFE IN VASLUI BETWEEN THE 15TH AND THE 17TH CENTURIES

SUMMARY

The present work refers to some aspects of the medieval life in Vaslui concerning the production and the economic life, the village community, the social classes and categories, the medieval estate, the estate and the power of the landowner, the incomes of the country and of the princely court, the medieval army, the towns and the role of the church.